

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 1 (45)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 7 від 14 лютого 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкара С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 1(45) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 168с.

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

БУГА ОКСАНА, Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни.....	6
<u>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ЗАСОБУ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО</u>	

ФАХІВЦЯ

СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА, НАДКЕРНИЧНА ЛЮБОВ Сучасна модель практичної підготовки майбутніх педагогів у коледжі.	10
БУЛЕЙКО ОЛЬГА, КАРЛОВА ОЛЕНА, Підготовка практикоорієнтованого фахового молодшого бакалавра в ВСП Вінницькому фаховому коледжі будівництва, архітектури та дизайну КНУБА.	14
МАЙДАНИК ОЛЕНА, МАРІЯ СЕНИШИНА, Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до громадянського виховання молодших школярів.	18
МІЛЩУК СВІТЛАНА, Використання технології вебквестів під час організації літньої педагогічної практики здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта (з досвіду роботи)..	22
ЯКОВЛІВА ОЛЕНА, Процес спілкування як умова розвитку комунікативних умінь майбутніх учителів.....	27
ГУМЕНЮК ОКСАНА, Компетентнісна освіта - як основа професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця (з досвіду роботи)	29
ХАНИКОВА ІРИНА, СТЕЦЮК ІРИНА, Співпраця закладів педагогічної освіти з громадськими організаціями як засіб організації педагогічної практики роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	31
ГАЛАН ОЛЬГА, ФАЛОВСЬКА ІРИНА, Дизайн-мислення в освітній діяльності.....	33
ДЕМКОВА ВІТА, Моделювання фізичних процесів у дослідницькій діяльності студентів.....	35
ЖУПАНОВА НАТАЛІЯ, Застосування моделювання на урок зарубіжної літератури.....	38
КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ЧЕМЕРИС ІРИНА, Формування лідерських якостей у майбутніх фахівців як ключ до успіху в сучасному світі.	40
КОРНЕЛЮК ВІКТОР, Моделювання оцінювання взаємодії в освітньому процесі.	43
СОРОЧАН МАРИНА, Використання моделювання у процесі практичної підготовки як засобу професійно-особистісного розвитку здобувачів освіти в реаліях сьогодення.	45
ТЕРЕПА АЛЛА, Математичне моделювання як прийом формування математичної компетентності в майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах.	49
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, КУЗЕМА ГАННА, Вплив освітньої інноватики на креативний розвиток професійних здібностей майбутніх вчителів.	54
КРАМСЬКА ЗОЯ, КРУГЛИК МАРИНА, Проектування освітнього простору закладу дошкільної освіти як умова розвитку дитини.	57
ПАЩЕНКО МАЯ, КОВАЛЕНКО КАТЕРИНА, Реалізація моделі освітнього простору шляхом впровадження у практику технології педагогічного проектування у закладах дошкільної освіти...	59
СИНЕГУБ ЯРОСЛАВА, ГОРДІЙЧУК МАР'ЯНА, Моделювання освітнього середовища закладів вищої освіти.	61
ДЕНИСЮК ТЕТЯНА, ГОРОБЧУК КАТЕРИНА, Екологічний підхід до проблеми створення моделі освітньої системи в Україні.	63
ТРОЯН НАТАЛІЯ, ДІДЕНКО АНАСТАСІЯ, Дистанційне проведення педагогічної практики: важливі акценти впровадження (з досвіду роботи).....	65

МУЗИЧНИЙ СВІТ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

АГЕЙКІНА-СТАРЧЕНКО ТЕТЯНА, ЛЮБЧИК КАТЕРИНА, Світова прем'єра хорового циклу «Псалми Давидові» Р. Толмачова за поезією Т.Г. Шевченка.	67
СТЕПОВА АЛЛА, Музично-педагогічна діяльність українських композиторів XIX - початку XX століть.....	70
КАСЬКО ТЕТЯНА, СТОРОЖУК НАТАЛІЯ, Специфіка викладання хорового диригування в умовах дистанційного навчання для майбутніх вчителів музичного мистецтва.	75

ІСКРА СВІТЛАНА, ГАВРІЛОВА СОФІЯ , Організація роботи з вокальним ансамблем: теоретичні та практичні аспекти.	78
МАЗУР АЛЬБІНА , Формування музично-естетичного смаку студентів на занятті з постановки голосу.	81
ІСКРА СВІТЛАНА, КИРИЛЮК ДМИТРО , Вокально-хорове виховання як основа формування співацьких навичок школярів.	84
ЧОРНА НАТАЛЯ, ХОЛОДЮК МАРІЯ , Театралізована діяльність на уроках музичного мистецтва в ЗЗСО: види та форми.	88
БОГОЦЬКА ВАЛЕНТИНА, СЕГЕДА МИКОЛА , Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти.	93
ТОМЧУК АННА, МЕЛЬНИК ГАЛИНА , Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі на уроках музичного мистецтва.	97

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: РОЗРОБЛЕННЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ

МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, ТКАЧУК АНАСТАСІЯ , Формування риторичної компетентності здобувачів освіти у процесі навчання.	101
МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА, ГОЛОВАНЮК ВАЛЕНТИНА , Біблійні алюзії в контексті літератури постмодернізму (на прикладі роману «Історія світу в 10,5 розділах» Джуліана Барнса).	107
ІСКРА СВІТЛАНА, СТАВНІЙЧУК МАЙЯ , Український пісенний фольклор як складова репертуару дитячих вокальних ансамблів.	113
ВАЦАК КРІСТІНА , Концепти дитинства у творчості М. Вінграновського.	117
ЦІСАР ІРИНА, КСЕНЧИНА ОЛЕСЯ , Використання українського фольклору в мовленнєвому розвитку старших дошкільників.	120
БЕРЕЖАНСЬКА ОЛЬГА , Впровадження STEM-освіти на заняттях з української мови та літератури.	123
ЯКОВЕНКО ТЕТЯНА, ВОНСОВИЧ ОЛЕНА , Неокласичні традиції у творчості Максима Рильського.	126

НОТАТКИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

ПЕТРЮК ВАЛЕНТИНА , Використання в організації роботи творів В.О.Сухомлинського як засобу морального виховання дітей дошкільного віку.	129
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, БАКУНЧИК ЯНА , Основні аспекти формування грамотності та розвитку мовлення здобувачів початкової освіти у процесі вивчення української мови.	132
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ПАРУБОЧА МАРІЯ , Фундаментальність проблеми формування орфографічних умінь здобувачів початкової освіти у сучасному освітньому просторі.	137
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, МАРУЩАК ВІКТОРІЯ , Втілення інноваційних технологій на уроках в початковій школі як запорука ефективної спільної навчальної діяльності педагога та здобувачів початкової освіти.	140
ОСАДЧА ЛЮДМИЛА , Рівень хореографічної підготовленості старшокласниць на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Хореографія».	146
ЦІСАР ІРИНА, БЛУДЧА АНАСТАСІЯ , Роль пісочної терапії у формуванні зв'язного мовлення дошкільнят.	148
ІННА БАРЩЕВСЬКА , Особливості діагностики та педагогічного супроводу дітей із синдромом Аспергера та СДУГ.	151
ВАКОЛЮК ТЕТЯНА, ЯКОВЛІВА ОЛЕНА , Проблема булінгу у шкільному середовищі.	155
ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, ЦІСАР ІРИНА , Інноваційні технології в роботі з дітьми ООП.	157
ЯКОВЕЦЬ НАТАЛІЯ , Літературний проект як ефективний формат освітньої діяльності в ЗДО, засіб розвитку національно-патріотичних почуттів дошкільників та формування інтересу до сучасної книги (зі збірника проектів за творами сучасних українських авторів).	160

ВІДОМІ ІМЕНА

КІСЕЛЬОВ ДМИТРО , Бертольт Брехт: теорія «Епічного театру». Зміст явищ.	162
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ , Наш останній король – Stanislaw August Poniatowski.	165

СЛОВО РЕДАКТОРА

Два роки Україна бореться проти агресії росії, два роки як життя народу поділилося на: до і після. Змінилося все: побут, цінності і навіть окремі професії. Єдине залишається непохитним – любов до Батьківщини та бажання бути вільними!

Попри важкі, нестабільні часи українська молодь вірить у власні сили та прагне справедливості. Велика кількість здобувачів освіти всієї України подалися до лав ЗСУ та боряться за незалежність й суверенітет держави. І це свідомий вибір. Вибір, який заслуговує на повагу та за який не соромно!

Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж теж має своїх героїв. Це «вчорашні» студенти, які без вагань стали на наш захист. Ми стараємося підтримати та допомогти тим, які невтомно виборює кожен клаптик рідної землі.

З перших днів повномасштабного вторгнення студенти та працівники коледжу активно долучилися до волонтерської діяльності. Виготовлення окопних свічок та оберегів для захисників, пошиття балаклав, плетіння маскувальних сіток, донорство, приготування та доставка їжі, допомога біженцям, формування індивідуальних аптечок, участь у благодійних концертах та футбольних матчах – усе це види волонтерської допомоги, яку надавали та продовжують надавати наші студенти й працівники. Ми проводимо благодійні ярмарки, беремо участь у всеукраїнських акціях на підтримку ЗСУ і

військовослужбовців, які проходять лікування та курси реабілітації.

За ініціативи наших викладачів зібрані кошти та придбані автівки для підрозділів, в яких служать наші випускники, і на даний час перебувають на передовій.

Дуже боляче згадувати про втрати. Ми із сумом вшановуємо пам'ять тих, хто нажаль, віддав своє життя за майбутнє. Задля виховання патріотизму молодого покоління, з метою загострення уваги до сучасних проблем і цінностей у коледжі щоранку звучить хвилина мовчання в пам'ять загиблим воїнам та всім жертвам цієї кровавої війни, проводяться виховні заходи та години спілкування.

Ми відкрили Стіну пам'яті загиблих студентів і випускників коледжу аби ніхто і ніколи не викреслив із своєї пам'яті воїнів, які захищали нас, нашу землю, нашу країну від ворога.

Ми також беремо участь у благодійних акціях, які допоможуть нашим студентам обрати для себе правильну позицію та зрозуміти головне – Україна наше все!

І після темряви обов'язково прийде світло, й добро переможе зло. Ми свято віримо у Збройні Сили України і боремося до кінця. Ми продовжуємо писати, творити, досліджувати та навчати.... Правда на нашому боці, тому задля майбутнього покоління ми зобов'язані вистояти, і на своєму освітньому фронті зробити все можливе задля ПЕРЕМОГИ!!!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андреев А. А. Комп'ютерні та телекомунікаційні технології в сфері освіти. Шкільні технології. 2007. № 3. С. 151-170.
2. Бужиков Р. П. Дидактичний потенціал Інтернет-технологій в сучасній системі освіти. Проблеми освіти: наук. збірник Ін-ту інновац. технологій і змісту освіти МОНМС України. Київ, 2011. Вип. 66. Ч. II. С. 40-45.
3. Заря Л.О. Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва. Наукові записки кафедри педагогіки. Вип. XXXIII. Харків, 2013. С.111-116.
4. Локарева Ю. Використання мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Наукові записки. Вип 125. URL <https://core.ac.uk/download/pdf/53035551.pdf>
5. Носенко Е.Л. Методичні прийоми забезпечення ефективності запам'ятовування інформації у дистанційному навчальному курсі. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2003. 127 с.
6. Сільвейстр А.М. Комп'ютер як технічний засіб навчання в загальноосвітній середній школі. Вінниця. 2001. 145 с.
7. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті URL <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>.
8. Фіцула М.М. Педагогіка. URL: http://pidruchniki.com/1841041334972/pedagogika/struktura_diyalnosti_vchitelya_navchalnomu_protsezi#956.

Стаття надійшла до редакції
14 лютого 2024

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

УДК 808.5:337.042-047.22

СКРИПНИК НАДІЯ

кандидат філологічних наук, завідувачка кафедри української філології

ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ

кандидат філологічних наук,

завідувачка кафедри зарубіжної літератури та основ риторики

ТКАЧУК АНАСТАСІЯ

здобувачка освіти філологічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Анотація. У статті окреслено, що одним із пріоритетних завдань сучасних закладів освіти є формування риторичної компетентності здобувача освіти. На основі аналізу наукових праць з'ясовано особливості формування риторичної компетентності. Наголошено, що засвоєння теоретичного змісту основ риторичної компетентності має поєднуватися з практичним застосуванням вправ, завдань, методів, прийомів для оволодіння ораторською майстерністю. Зазначено, що формування риторичної компетентності має міждисциплінарний характер.

Ключові слова: здобувачі освіти, риторична компетентність, риторична діяльність, риторичні уміння, мовні, мовленнєві, риторичні засоби, риторичні вправи.

Актуальність. У контексті модернізації освіти, яка задекларована в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, Концепції мовної освіти України, Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні особливої ваги

набуває проблема формування риторичної компетентності учасників освітнього простору. Риторична освіта покликана розвивати систему особистісних якостей, серед яких: культура мислення, мовлення, поведінки, спілкування, виконавської майстерності, «тобто все те, що потрібно сучасній молоді для досягнення успіху як у професійному плані, так і в особистому житті» [13, с.18].

На думку О. Горошкіної, «риторика ґрунтується на риторичних законах – концептуальному, моделювання аудиторії, стратегічному, тактичному, словесної творчості, ефективного спілкування, системно-аналітичному тощо» [8, с. 106]. Формування риторичної компетентності здобувачів освіти нині є комплексним процесом, що вимагає поступової, покрокової, систематичної роботи у поєднанні з основними психолого-педагогічними особливостями навчання, які різноаспектно висвітлені в науково-методичних джерелах. Зміни у змісті мовно-літературної освіти в Україні, нині орієнтують нас на формування риторичної особистості, яка володіє такими вміннями і навичками XXI століття: дискусійні вміння, здатність до критичного мислення, до співпраці в команді, до вирішення проблем, уміння оцінювати ризики та приймати рішення, уміння сприймати та відтворювати відповідну інформацію у риторичному середовищі.

Аналіз наукових досліджень. Теоретичні основи формування риторичної компетентності обґрунтовано в розвідках класиків риторичної науки (Аристотель, Цицерон, Квінтіліан), концептуальні ідеї формування риторичної компетентності педагогічних працівників викладено у працях педагогів (Т. Гудими, В. Нищета, С. Толочко, Т. Садової, Т. Симоненко), а також у студіях сучасних дослідників риторики, риторичної компетентності, риторичної культури, культури спілкування, основ розвитку риторичної компетентності (Н. Голуб, Л. Горобець, С. Глазунова, О. Горошкіна, Т. Груба, Н. Дика, С. Караман, О. Кучерук, Л. Мацько, Н.

Мирончук, В. Нищета, М. Пентилюк, А. Первушина, Л. Рускуліс, Г. Сагач та ін.).

Мета – на основі аналізу наукових досліджень окреслити сутнісні характеристики риторичної компетентності здобувачів освіти, представити окремі методи роботи з розвитку риторичних здібностей.

Виклад основного матеріалу. Невміння донести інформацію, бідність мовлення, незнання риторичних правил і основ практичної риторики знижують ефективність комунікації. У цьому контексті проблема формування риторичної компетентності здобувачів освіти набуває особливого значення. Для досягнення успішного результату під час навчання здобувачів освіти щодо формування риторичної компетентності та риторичних умінь необхідно підтримувати мотивацію, інтерес, потреби, рефлексію в освітньому середовищі. Українські лінгводидакти (Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, С. Омельчук, Н. Остапенко, М. Пентилюк та ін.), спираючись на психолого-педагогічний, теоретичний контекст, методично інтерпретували структуру навчально-пізнавальної діяльності у діапазоні якої виокремлено такі складники: мотивація, навчальні завдання в певних ситуаціях, навчальні дії, контроль (самоконтроль), оцінювання (самооцінювання) [2; 5]. На нашу думку, така структура може бути прийнятною щодо формування риторичної компетентності учасників освітнього простору, сприятиме сформуванню вмінь побудови виступу за законами риторики, умінням поєднувати вербальні й невербальні засоби в педагогічній взаємодії.

Характерними рисами риторичної особистості, як обґрунтовує В. Нищета, є володіння комунікативною компетентністю, готовністю отримувати необхідну інформацію, переконувати в правоті своїх думок, впливати на прийняття рішень, відстоювати позиції на основі толерантного ставлення до цінностей та інтересів інших людей [7]. Під час риторичної діяльності особистості відбувається формування

риторичних умінь. Відповідно в основі формування риторичних умінь лежить текст. Риторичний текст виступає засобом відтворення зв'язного мовлення, тобто висловлювання, частини якого пов'язані між собою темою, основною думкою і структурою.

С. Горобець наголошує, що на рівень сформованості риторичної компетентності впливають індивідуальні особливості пам'яті: швидкість, точність, міцність запам'ятовування та готовність до відтворення почутої інформації, а вивчення у закладі освіти розділу «Риторика» сприяє ефективному запам'ятовуванню ораторської промови [4, с. 29] та покликаний навчити здобувача освіти оволодіти мистецтвом слова, творчо використовувати різноманітні мовленнєві технології, прийоми вербальної та невербальної комунікації тощо. Також необхідною умовою якісної риторичної підготовки здобувачів освіти є цілісне сприймання й розуміння тексту, що спонукає до реалізації засвоєних знань, умінь, навичок у риторичній діяльності, до уміння довести, пояснити, переконати відповідно до ситуації спілкування й ефективно впливає на удосконалення цілеспрямованості, продуктивності та динамічності у прийнятті рішень.

Цілком погоджуємося з О. Горошкіної, яка вважає, що дієвість риторично-педагогічної діяльності вчителя залежить, «з одного боку, від застосування механізму мовленнєвого впливу, що може передбачати послідовні дії педагога: емоційно-мовленнєве «зараження» (захоплення), навіювання, переконання, наслідування авторитетного ритора тощо; а з іншого – від механізму рецептивної діяльності слухача (співрозмовника, учня): сприймання, осмислення, оцінювання, сприйняття інформації, або прийняття аргументів» [8, с. 112]. Мовець мусить запам'ятати початок висловленого тексту, щоб найбільш точно передати озвучену інформацію. Н. Дика та О. Глазова зазначають, що здобувачі освіти мають дбати про «збагачення активного словника назвами почуттів, емоційно забарвлених слів, виконання вправ і

завдань, виконуючи які, учні аналізуватимуть і висловлюватимуть власні почуття, що сприятиме удосконаленню емоційної компетентності, розвитку емпатії, а відтак успішності у спілкуванні» [6, с. 110].

На думку Н. Голуб, поняття «риторична компетентність» – це «здатність мовця ефективно використовувати мовно-риторичні знання, вміння і досвід для гармонізації всіх видів спілкування, досягнення комунікативної мети, утвердження вищих морально-етичних і патріотичних ідеалів суспільства» [3, с. 137–138]. С. Толочко наголошує, що це теоретична та практична здатність «продувати різноманітні тексти переконливого мовлення в різних видах суспільного й міжособистісного спілкування та публічного мовлення для вмотивованого й аргументованого донесення інформації» [11, с. 333]. Ми вважаємо, що риторична компетентність – це поєднання як теоретичних, так і практичних знань та вмінь під час спілкування, відповідно до ситуації мовлення, з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учасників освітнього простору, а також грамотне володіння технікою висловлювання.

Зважаючи на актуалізацію риторики інтерактивного спілкування С. Толочко визначає такі мовно-риторичні вимоги до майбутнього педагога з метою реалізації коректної й продуктивної інтерактивної взаємодії: *ввічливість і толерантність* у процесі письмової online-комунікації, *лаконічність і чіткість* online-повідомлень, уміння вести *усне* online-спілкування, коректне реагування на повідомлення, утримування уваги й управління очікуваннями здобувачів освіти, конструктивне вирішення конфліктних ситуацій та ін. [12, с. 56].

Риторична компетентність повинна формуватися під час навчання у школі та закладі вищої освіти в процесі опанування навчальних дисциплін. Особливого значення у риториці набуває процес вибудовування концепції проведення уроку.

По-перше, потрібно заздалегідь продумати висвітлення теми уроку, по-друге, проаналізувати цю тему, по-третє, обрати проблемні питання, по-четверте, врахувати специфічні особливості аудиторії, вікову категорію, по-п'яте, добирати такі мовленнєві засоби і способи вираження власних думок, які б дали змогу здобувачам освіти опанувати запропонований матеріал, і які б сприяли уникненню конфліктних ситуацій, а також обов'язково необхідно передбачити ймовірність питань, які можуть виникнути під час промови вчителя в учнів, і дати стислі відповіді. На завершення виступу вчитель підбиває підсумки і робить узагальнення щодо всього сказаного. Це забезпечить змістовний, чіткий, структурний виклад думок. Варто врахувати й ефективність візуалізації (використання схем, малюнків, графіків, відеофрагментів, презентацій, аудіозаписів тощо) та унаочнення обговореної проблеми.

Практичне значення риторичної компетентності полягає в тому, що у здобувачів освіти передусім необхідно розвивати вміння активно слухати й уважно ставитися до почутого або прочитаного, аналізувати зразки публічного мовлення з погляду його доцільності й ефективності, побудови й мовного оформлення; обговорювати різні моделі публічних виступів; формувати культуру ведення дискусій, диспутів тощо, дотримуватися правил спілкування і культури мовлення [1, с. 8].

Зокрема, під час роботи з риторичними текстами необхідно враховувати різницю між письмовим і усним мовленням. Структура письмового тексту вибудована у визначеному порядку, що й забезпечує зв'язність, цільність, завершеність речень. В усному мовленні внаслідок використання таких прийомів, як інверсія, синтаксична конструкція втрачає свою цілісність і порушується навіть очевидний зв'язок [9].

Важливе місце у формуванні риторичної культури здобувачів освіти посідають навчальні комунікативно-риторичні завдання, які пробуджують у мовця інтерес

до самостійної роботи над текстами. Отже, завдяки навичкам риторичної культури учасники освітнього процесу можуть ефективно спілкуватися, організовувати та творчо скеровувати свою мисленнєво-мовленнєву діяльність, уміло вести конструктивний діалог або бесіду, а також підготувати якісні публічні виступи.

У наш час вивчення української мови є засобом спілкування і вимагає включення до змісту навчання мовних знань, умінь і навичок, необхідних для спілкування з носіями мови і культури для розуміння текстів. *Найпоширеніші мовні помилки:* неправильна вимова звуків, помилковий наголос, неправильне вживання слів за семантикою, тавтологія, плеоназм, суржик, словапаразити, невміння враховувати стилістичне забарвлення слова, какологія – сполучення уламків стійких словосполучень у новий, неправильний зворот, порушення граматичних норм тощо.

Наприклад, здобувачі освіти помилково вживають вислови *добро пожалувати* замість *ласкаво просимо*, *підписка газет* замість *передплата газет*, *дякувати його* замість *дякувати йому*; неправильно наголошують слова: *рòблю*, *пíшу*, *підéмо* замість *роблѐю*, *пишѐу*, *підѐмо*.

Риторика української мови приділяє багато уваги використанню опор для навчання діалогічної та монологічної мови. Опори повинні містити матеріал, що додає висловленню особисте емоційне забарвлення: *«По-моєму...»*, *«Мені це подобається...»*, *«На мій погляд...»*, *«Я вважаю...»*, *«Мені імponує...»*, *«Я не хотів би...»* тощо.

Позитивне навантаження в етикетному мовленні здобувачів освіти мають поради та пропозиції, як діяти за певних обставин. Скажімо: *«раджу тобі займатися індивідуально, щоб покращити свій результат»*. У відповідь: *«щиро дякую за пораду, я нею обов'язково скористаюся»*; *«із великим задоволенням»*.

Здобувачі освіти рідко вживають вислови-відмови: *«я вдячний за пропозицію, та не можу погодитися, бо невдало виконую функції старости»*; *«я не*

погоджуюся на цю пропозицію». Ці вислови чітко висловлюють позицію учасників освітнього процесу.

Вітальні конструкції у мовленні здобувачів освіти найчастіше є виявом побажань. До прикладу, *«сердечно вітаю тебе із вступом до Коледжу і зичу тобі міцного здоров'я, успіхів у навчанні»*. Репліки-відповіді на привітання – *«щиро дякую, дозволь і тебе привітати»* [10, с. 70.].

У програмі з української мови значну увагу приділено словниковій роботі, оскільки вона є результатом розвитку мовлення здобувачів освіти, сприяє підвищенню їхньої грамотності.

Варто пам'ятати, що під час вивчення риторики учасники освітнього простору удосконалюють себе як носіїв мови. Пропонуємо використовувати на заняттях з української мови таку систему вправ та завдань, що допоможуть удосконалити риторичні вміння.

Ігрові прийоми типу: 1. «Складіть колективну розповідь про українського письменника». 2. Написання есе: «Мелодійний малюнок мови», «Воля слова і його границь у сучасному суспільстві», «Я і моя аудиторія» [10, с. 112]. 3. Напишіть казку зі складеними словами: *думати-гадати, радість-щастя, стежина-доріжина, сама-самісінька, легенди-загадки, час-епоха, мрія-бажання* [10, с. 103].

Рольова гра: 1. Робота в групах. Складіть текст, у якому б усі слова починалися на одну літеру. Здобувачі освіти можуть самостійно обрати одну літеру з алфавіту й створити твір або взяти запропоновану вчителем тему. 2. «Прес-конференція» на тему: «Перспективи розвитку сучасного закладу освіти» [10, с. 113].

Теми для публічного виступу, які передбачають залучення аналітико-синтетичних умінь: «Голос – портрет оратора», «Проблеми у спілкуванні сучасних підлітків», «Ліна Костенко – людина і поет», «XXI століття: Чи можливе життя без інтернету», «Батьки, батьківщина

– основа життя людського», «Роль презентацій у професійному спілкуванні».

Тренувальні вправи. 1. Вправа «Досконале мовлення». Прочитайте скоромовку та відпрацюйте вимову різних звуків. *Сидів горобець на сосні,- заснув – і упав уві сні. Якби не упав уві сні. Сидів би він ще на сосні.* 2. Вправа «Виправ помилку». Чому ненормативними є вислови: *справи відкладали із-за нових обставин. Недостатків у нас багато. Ми не маємо достатніх навиків. Нічого в нас не отримується. Ми знайшлися в тяжкій положенні. Нас заставили це зробити. Ему нічого губити. Губити голову. Губити час. Із-за власної необережності. Сварка із-за дурниці* [10, с. 90].

Творчі завдання. 1. Прорекламуйте уривок з улюбленого твору, використовуючи можливості голосу та інші невербальні засоби. 2. З художньої літератури підберіть та випишіть компліменти, які роблять один одному герої. Проаналізуйте комунікативну ситуацію, яка цьому сприяла. 3. Сформулюйте рекомендації «Поведінка на занятті під час екстремальної ситуації». 4. Напишіть листа, в якому ви просите вибачення за те, що не прийшли на ділову зустріч, про яку домовлялись не особисто, а через секретаря. Поясніть, що помилилися через непорозуміння [10, с. 108]. 5. Підготуйте епідейктичну вітальну і подячну промови мамі (татові) до дня народження, ювілею, свята Матері (свята Батька). 6. Зробіть текст яскравим, художнім, емоційним, послуговуючись різноманітними риторичними фігурами. Приклад: *І знову осінь. Дощі. Стихає спів птахів. Замовкають діброви. Поблизу озеро. Воно розташоване у затінку дерев. Дерев у вбранні. Кружляє листя. Сохнуть трави. Тягнуться до останнього тепла квіти. Пора згасання природи* [10, с. 102]. 7. Підготувати коротку (1-2 хв.) промову на одну із запропонованих тем: 1. Заговори, щоб я тебе побачив (Сократ); 2. Красномовство є мистецтво управляти умами (Платон); 3. Мовлення – це показник розуму (Сенека); 4. «Слово – зброя. Як

усяку зброю, його потрібно чистити й доглядати» (М. Рильський); 5. Хто не вміє говорити, кар'єри не зробить (Наполеон). При цьому використовуйте приказки та прислів'я, подані далі: *Що маєш сказати – наперед обміркуй; Краще мовчати, ніж брехати; Мудрий не все каже, що знає, а дурний не все знає, що каже; Слово – не горобець, вилетить – не піймаєш; Шабля ранило тіло, а слово – душу; І від солодких слів буває гірко* [10, с. 98].

Використання **інноваційно-комунікаційних технологій** на заняттях:

1. Уявіть себе популярним блогером. Підготуйте інформацію до однієї з тем, використовуйте технічні засоби, користуйтеся сучасною пресою при підготовці. Теми: «Невербальні засоби спілкування та культура поведінки», «Проблеми мовленнєвої культури в Україні сьогодні», «Виконати риторичний аналіз двох парламентських промов народних депутатів України (за вибором із матеріалів преси або телепередачі, ток-шоу)».
2. Аналітична презентація з проблеми «Риторичний аналіз відеофрагментів за вибором здобувачів освіти»: А. Трактат «Риторика» Аристотеля – складові, контент, значущість для розвитку теорії

переконуючої комунікації. Б. Трактат «Про оратора» Цицерона – значущість для розвитку теорії та практики переконуючої комунікації. 3. Промова «I have a dream» Мартіна Лютера Кінга як пам'ятка канонічної структури риторичної дії [10, с. 114].

Запропонована нами система вправ спрямована на розвиток риторичних умінь і навичок здобувачів освіти. Знання з риторики стануть їм у нагоді під час їх становлення як особистості та сприятимуть покращенню риторичної компетентності під час навчання.

Висновки. Отже, риторизація освіти сприяє практичному й креативному застосовуванню здобутих знань про літературну мову під час навчання і відповідає стратегії освітнього процесу. Сучасні технології дають можливість здобувачам освіти самостійно створити супроводжуючі матеріали до виступу. Формування риторичної компетентності учасників освітнього простору відбувається не тільки у закладах вищої освіти, а набагато раніше, починаючи з школи, і не обмежується лише уроками з вивчення мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в україномовному просторі: *збірник наукових праць (за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р.)* / За ред. проф. К. Я. Климової. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 220 с.
2. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія. Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова. Черкаси : Брама-Україна, 2008. 400 с.
3. Голуб Н. Риторична компетентність учнів старших класів як показник сучасної мовної культури. *Компетентнісний підхід у неперервній освіті. Гуманітарний вісник* / за ред. І. Єрмакова. Донецьк : Каштан, 2012. 260 с.
4. Горобець С. І. Методика формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. 290 с.
5. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ : Альма-матер, 2004. 362 с.
6. Дика Н., Глазова О. Розвиток емоційного інтелекту як важливий компонент методики навчання мови в закладах загальної середньої освіти. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки. Вип.3.* Бердянськ : БДПУ, 2019. С. 105-112.

7. Нищета В. А. Інноваційний аспект риторизації шкільної мовної освіти. Розвиток науки педагогіки та психології у сучасних умовах : *матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2011. С. 80–81.
8. Педагогічна риторика : історія, теорія, практика : монографія / О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, С. О. Караман та ін.; за ред. О. А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
9. Пономарьова К. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні учнів української мови. *Початкова школа*. 2010. №12. С. 49–52.
10. Риторика : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / уклад. Н. І. Скрипник. Вінниця : ФОП Рогальська І. О. 2020. 164 с.
11. Толочко С. Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 574 с.
12. Толочко С. Формування риторичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. (Серія: Педагогічні науки). 2020. Вип. 8 (164). С. 51–59.
13. Янц Н. Риторична компетентність як складник професійної компетентності соціального педагога. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2014. Вип. 33. С. 174–182.

*Стаття надійшла до редакції
01 лютого 2024*

БІБЛІЙНІ АЛЮЗІЇ В КОНТЕКСТІ ЛІТЕРАТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ «ІСТОРІЯ СВІТУ В 10,5 РОЗДІЛАХ» ДЖУЛІАНА БАРНСА)

УДК 821.111.09Барнс:2

ГОЛОВАНЮК ВАЛЕНТИНА

старший викладач кафедри зарубіжної літератури та основ риторики

МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА

*здобувачка освіти філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Abstract. The article characterizes the features of postmodern literature and explores the types of interaction between texts. It also presents the use of biblical allusions and reinterpretation of biblical plots in foreign literature of the postmodern era on the material of the novel "A History of the World in 10.5 Chapters" by J. Barnes, which helps to reveal the deep meaning of life and human existence. The author's references to biblical themes and images are studied in detail, namely: Noah's Ark, the Flood, the fall of the walls of Jericho, and the interpretation of some of the 10 Commandments.

Key words: postmodernism, intertextuality, biblical allusions, interpretation.

Постановка проблеми. Проблема полягає у дослідженні однієї з головних ознак літератури постмодернізму – інтертекстуальності.

Метою дослідження є аналіз такого типу взаємодії текстів як алюзія на біблійні образи та сюжети.

Предметом дослідження є роман англійського письменника постмодерніста Дж. Барнса «Історія світу в 10,5 розділах».

Останні дослідження та публікації.

Сучасні літературознавці, такі як Т. Гундорова, С. Павличко, Д. Наливайко та Р. Харчук, розділяють літературний процес кінця XIX–XX століття на два основних етапи: епоху модернізму, що охоплює кінець XIX століття, першу половину та середину XX століття; і епоху постмодернізму, яка тривала від 80-х до 90-х років XX століття та початку XXI століття.